

Stichting Mantelzorgelijk vrees gevolgen van Integraal Zorgakkoord **Mantelzorger als de kip met gouden eieren**

Ze houden hun hart vast bij belangenorganisatie Mantelzorgelijk. Het Integraal Zorgakkoord voorspelt een toekomst waarin nóg vaker en intensiever een beroep op mantelzorg wordt gedaan. Als daar voor mantelzorgers niets tegenover staat, zullen zij vaker uitvallen. “Mantelzorg wordt steeds meer een vorm van emotionele chantage”, vindt bestuurslid Margreet van der Voort.

TEKST: JOSÉ VAN DER WAERDEN FOTO'S: CLAUDIA OTTEN

In het Integraal Zorgakkoord (IZA), in september in zijn definitieve vorm gepubliceerd, beschrijven kabinet en de zorgsector welke opgaven er liggen en hoe die de komende jaren opgepakt worden. De rode draad is: passende zorg en ondersteuning, samen met de patiënt, op de juiste plek en met de nadruk op gezondheid. Het versterken van de ‘eigen regie’ en het ‘eigen netwerk’ vormt een belangrijke pijler, evenals de inzet van digitale (zelf)zorg.

Van der Voort, zelf mantelzorger van haar moeder en broer, ziet de bui al hangen. “Het wordt alsnog zwaarder. De mentale druk is het lastigste. Je hebt een band met de persoon voor wie je zorgt. Daardoor ben je altijd alert.” Door de personeelstekorten in de wijkverpleging lopen mantelzorgers steeds meer gaten te dichten, gaat ze verder. “Ook verpleeghuizen doen vaker een dringend beroep op de sociale omgeving om te helpen met niet-medische zorg. Denk aan steunkousen aantrekken, aankleden, douchen en hulp bij de maaltijd.”

Kip met gouden eieren

Veel mantelzorgers zien zich gedwongen om minder te werken, met verlies van inkomen. “En dan worden vrouwen weggezet als deeltijdprinsessen”, verzucht Van der Voort. Of ze kiezen voor een flexibeler ZZP-bestaan. “Klinkt mooi, maar het betekent meestal minder uren, minder inkomen en geen pensioenopbouw.”

Het is bezuinigen op formele zorg door niet-betaalde zorgverleners in te schakelen, aldus Van der Voort.

“Soms voel ik me als de kip met gouden eieren. Natuurlijk, mantelzorgen voor familie hoort erbij, maar er zijn grenzen. Ik verwacht grote problemen. Nederland telt vijf miljoen mantelzorgers van wie tien procent zich ernstig overbelast voelt. Van die groep denkt nu al ruim tien procent regelmatig aan zelfdoding.”

Zorgvraag complexer

Het Integraal Zorgakkoord borduurt deels voort op het programma Langer Thuis, ingezet door voormalig zorg-

minister De Jonge. Ook is er veel overlap met het programma Wonen, Ondersteuning en Zorg voor Ouderen (WOZO), dat in juli het licht zag. Van der Voort: “Dat mensen langer thuis kunnen wonen, is een goede zaak. Maar realiseer je wel dat de zorgvraag steeds complexer wordt. Hou ouder, hoe meer klachten. Ik zie dat aan mijn eigen moeder. Vijf jaar geleden kon ze nog veel meer dan nu.”

Extra inzetten op wijkverpleging en meer verpleeghuisbedden is daarom cruciaal, vindt Van der Voort. Beide wensen worden niet gehonoreerd in het IZA. “Het lijkt alsof de wijkverpleging er geld bij krijgt, maar dat is volstrekt onvoldoende om de stijgende vraag door de vergrijzing én de salarisverhogingen voor het personeel van te betalen. Onder de streep is dit een bezuiniging.”

Verpleegzorgplekken thuis

Ook de ommezwaai van minister Conny Helder rondom verpleeghuisbedden vindt ze niet uit te leggen. “Op dit moment wachten bijna 20.000 mensen op een plek in een verpleeghuis”, zegt Van der Voort. “Als voorzitter van branchevereniging ActiZ dwong Helder meer verpleeghuisplekken af, als minister heeft ze die afspraak alweer geschraapt. In het WOZO-programma staat namelijk dat er, in plaats van meer verpleeghuisplekken, meer

verpleegzorgplekken thuis komen. Dat gaat dus over intensieve zorg, terwijl thuiszorgorganisaties hun roosters nu al niet rond krijgen.”

Ook andere onderdelen in het IZA en in het WOZO-programma zijn in de ogen van Mantelzorgelijk geen goed nieuws voor de achterban. Bijvoorbeeld het ontmoedigen van niet-gecontracteerde zorg en van de inzet van ZZP'ers. Dit verkleint ondersteuningsmogelijkheden als gecontracteerde partijen vol zitten. Het loslaten van de norm van twee verpleegkundigen op acht verpleeghuisbewoners zal eveneens tot gevolg hebben dat het ‘eigen netwerk’ extra belast wordt, verwacht Van der Voort.

Natuurlijk, mantelzorgen voor familie hoort erbij, maar er zijn grenzen. Ik verwacht grote problemen.

Positionering mantelzorg

Hoe moet het dan wel volgens Mantelzorgelijk? Ten eerste moet de overheid mantelzorg zichtbaar en concreet in het zorgbeleid positioneren, juridisch en financieel. Van der Voort: “Als je een kind krijgt, is alles geregeld: kinderbijslag, opvang, verlof, enzovoort. Moet je voor een ouder zorgen, dan is er wettelijk niets geregeld, behalve twee weken betaald – zeventig procent – verlof. Langdurig zorgverlof betalen de meeste mensen uit eigen zak.” Het persoonsgebonden budget biedt soms soelaas, stelt ze. “Maar die regeling ligt onder vuur en in de praktijk voeren gemeenten al een ontmoedigingsbeleid.”

Ander belangrijk punt: alle mantelzorgers als serieuze gesprekspartner zien. “Wij willen als Mantelzorgelijk graag meepraten, maar we mochten nergens gelijkwaardig aanschuiven. We hopen dat daar snel verandering in komt.” Staatssecretaris Maarten van Ooijen is bezig met een nationaal ‘mantelzorgplan’ en heeft aangegeven dat input van Mantelzorgelijk welkom is. Eerst zien en dan geloven, stelt Van der Voort, maar het is in ieder geval hoog tijd. “Tot nu toe lijkt het in alle plannen alsof mantelzorg een onuitputtelijke bron van handen en energie is. Dat neigt naar verplichte mantelzorg en emotionele chantage. Je wilt immers de persoon met wie je een liefdevolle band hebt niet laten stikken.”

MANTELZORGELIJK EN MANTELZORGNL

Mantelzorgelijk is opgericht door vrijwilligers en voert als motto: lotgenoten, deelgenoten en bondgenoten. Sinds kort wordt de stichting financieel gesteund door het Oranjefonds en het KPN Mooiste contact Fonds. Dit gebeurt in het kader van het programma ‘Ondernemen tegen Eenzaamheid’.

De andere belangenorganisatie voor mantelzorgers in ons land is MantelzorgNL (voorheen Mezzo). Deze vereniging bestaat uit een ledenraad, een raad van toezicht en een landelijk bureau met veertig vaste medewerkers. MantelzorgNL heeft nauwe banden met en wordt gesubsidieerd door het ministerie van VWS. Mantelzorgelijk is volgens Margreet van der Voort “wat kritischer en meer activistisch”. De organisatie is druk bezig met een professionaliseringsslag.